

УДК 37.011.3-052.015.31:159.954]=161.2(045)

Барчій Магдалина Степанівна,

старший викладач,

Мукачівський державний університет, м. Мукачєво

УМОВИ ФОРМУВАННЯ ТВОРЧОЇ АКТИВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ

У статті проаналізовано проблему творчої активності особистості. Виокремлено структурні компоненти творчої активності особистості: мотиваційний, афективний та поведінковий. Розкрито роль зовнішніх та внутрішніх умов розвитку творчої активності майбутніх фахівців. Узагальнено психолого-педагогічні умови ефективного формування творчої активності студентів у навчальному процесі. Підкреслено, що творча активність студентів у навчальному процесі базується на виконанні творчих завдань проблемного характеру, пов'язаних з майбутньою професією, науково-дослідницької та громадської діяльності, демократичних стосунках, розвитку особистісних якостей майбутніх фахівців

Ключові слова: творчість, активність, творча активність, особистість, самореалізація.

Постановка проблеми. На сучасному етапі демократичного розвитку українського суспільства особливої гостроти й актуальності набуває проблема формування творчої особистості, здатної глибоко сприймати та цілеспрямовано примножувати матеріальні й духовні цінності суспільства. Пошук перспективних шляхів розвитку творчої активності студентської молоді як необхідної умови професійної та особистісної реалізації є одним із найважливіших завдань вищої школи на сучасному етапі розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В психолого-педагогічних дослідженнях значна увага приділяється проблемі формування творчої активності студентів у вищих навчальних закладах. Висвітлення цієї проблеми знаходимо у працях Л. Виготського, С. Гончаренка, Ю. Мороз, Д. Богоявленської, В. Роменця, С. Сисоєвої, В. Моляко, Т. Шамової та багатьох інших. Науковці підкреслюють, що творча активність є визначальною рисою творчої особистості, що розглядається як інтегративна характеристика, в якій, з одного боку, відображені нові глибокі утворення у структурі особистості (творчі потреби, мотиви), а з іншого – знаходять своє вираження якісні зміни вдіяльності, яка стає більш цілеспрямованою і продуктивною. Творча активність є складною, багатогранною та багатофункціональною психологічною складовою особистості. В дослідженнях розглядають творчу активність у двох аспектах: як стихійний процес творення нового і як сукупність властивостей особистості, які забезпечують її залучення у цей процес, а також в єдності цих сторін. Творчість – вища форма активності і самостійної діяльності людини. Тому у процесі підготовки майбутнього фахівця у вищій школі слід звертати особливу увагу на формування глибоких і міцних фахових знань, максимальне стимулювання самостійної діяльності студентів, виховання стійких творчих інтересів, цілеспрямованості творчих пошуків, наполегливості у розв'язанні творчих завдань [4].

Творча активність – особистісне утворення динамічного характеру, яке є комплексом інтелектуальних, емоційних, характерологічних властивостей, що дозволяють особистості продуктивно використовувати творчість у будь-якому виді діяльності. Серед показників та критеріїв творчої активності американські дослідники відзначають: здатність ризикувати; дивергентне мислення; гнучкість у мисленні і діях; швидкість мислення; здатність висловлювати оригінальні ідеї, винаходити щось нове; багату яву; сприйняття неоднозначних речей; високі естетичні цінності; розвинену інтуїцію; співвідношення діяльності (зовнішня сторона) і самодіяльності (внутрішні мотиви); співвідношення дисципліни (як відповідальності) і ініціативи (як самостійності); співвідношення репродуктивної і продуктивної сторін діяльності (наявність творчих елементів і рівень їхніх проявів); пристосування до існуючих обставин і створення власних творчих ситуацій; ситуативність (нестійкість) і стабільність (стійкість) прояву творчої активності [1].

Дослідники вважають, що творча активність суб'єкта складається з мотиваційного, афективного та поведінкового компонентів. Мотиваційний компонент у структурі творчої активності відіграє визначальну роль, оскільки мотиви виступають

спонукальною силою будь-якої діяльності особистості. Він відображає спрямованість особистості на творчість: наявність потреби у самовираженні, самореалізації, а також сформованість та стійкість інтересу до пізнавальної творчої діяльності.

Афективний компонент відображає емоційну сприйнятливість особистості і передбачає багатство емоційних переживань, позитивний емоційний фон діяльності, інтенсивність емоційних реакцій, чутливість, вразливість, емпатійність. Афективний компонент – це емоційний супровід творчості, емоційне налаштування на творчий процес.

Поведінковий компонент включає пізнавальні можливості суб'єкта, волюву регуляцію дій та результативність творчих процесів. Він характеризує здатність особистості до саморегуляції та самоконтролю; якості уваги; самостійності; здатність до волевої напруги; спрямованість індивіда на досягнення кінцевої мети творчої діяльності, вимогливість до результатів власної творчості [1].

Когнітивне наповнення творчої активності виявляється в ініціативному пошуку особистістю нової інформації, шляхів та засобів самовираження, виході за межі завдання, здатності мислити образами, гнучкості мислительних процесів, здатності мислити нестандартно, неординарно вирішувати проблеми. Волево організація особистості полягає в цілеспрямованості зусиль та наполегливості у долати труднощі, витримці та володінні собою, довготривалій концентрації у процесі творчості та доведенні початої справи до кінця. Результативність творчих процесів складають творча переробка інформації та усвідомлення особистісно значущого у процесі її інтерпретації, а також утворення продукту творчості.

Мета статті: аналіз психолого-педагогічних умов формування творчої активності студентів в умовах вищого навчального закладу.

Результати дослідження. Формування творчої активності – процес прогресивних змін у часі і просторі, що відображається у кількісних, якісних і структурних перетвореннях особистості як цілісної системи і полягає в керуванню розвитком її творчих здібностей шляхом пробудження інтересу до творчої діяльності, оволодіння методами творчого отримання знань, формування індивідуального стилю творчої поведінки.

Роботу з формування творчої особистості майбутнього фахівця можна здійснювати в багатьох напрямках, насамперед у навчальному процесі під час лекційних, практичних і лабораторних занять. Організація творчої діяльності студентів у навчальному процесі передбачає виконання творчих завдань, які носять проблемний характер та пов'язані з майбутньою професією. Так, проблемне навчання, передбачає створення під керівництвом викладача проблемних ситуацій та активну самостійну діяльність студентів щодо їх розв'язання. Результатом такої діяльності є творче оволодіння знаннями, навичками, уміннями. Під час організації навчально-пізнавального процесу необхідно органічно поєднувати групові методи з творчим використанням індивідуального підходу до розвитку навчально-пізнавальної активності. Вирішення творчих проблемних завдань пробуджує в кожного студента дослідницьку активність, поглиблює інтерес до

творчої діяльності, спонукає до успішних дій та досягнення поставленої мети. Важливим показником, який свідчить про те, що студент виявляє творче ставлення до виконання завдань, є наявність усвідомленого спонукання до творчості, потяг суб'єкта до оволодіння знаннями, вміннями та навичками, які сприяють ефективному здійсненню творчого пошуку.

Необхідною умовою розвитку творчої активності студентів виступає науково-дослідницька діяльність. Дослідницька діяльність студентів характеризується творчою спрямованістю змісту розумових операцій, які формуються більш успішно, коли студенти навчаються передбачати результат, формулювати цілі й гіпотези, шукати самостійні шляхи розв'язання поставленої мети й обґрунтовувати правильність рішення. Творчій діяльності притаманні ознаки новизни, новоутворення, прогресивності, вирішення протиріччя, проблеми, тому в професійній підготовці майбутнього спеціаліста важливого значення набуває його підготовка до проведення дослідження, розвиток здатності до систематичного аналізу фактів, умінь передбачати результати своєї професійної діяльності, узагальнювати попередній досвід. Науковці виділяють основні функції науково-дослідницької діяльності, що забезпечують формування творчої активності особистості: самореалізація, самоствердження, самовираження особистості в процесі пошукової діяльності – прагнення до визнання власного «Я» іншими людьми та суспільством, самостійне створення умов для повної реалізації власного творчого потенціалу; самоперетворення та самовдосконалення творчої особистості – процес прогресивних змін, що відображається у кількісних, якісних, структурних перетвореннях особистості як цілісної системи під впливом систематичної дослідницької діяльності; адаптація особистості, що забезпечується формуванням стійкої системи цінностей, які виступають внутрішніми регуляторами творчої поведінки; рефлексія – осмислення отриманих знань, їх свідоме засвоєння та практичне використання як засобів подальшого саморозвитку. Формування системи пошукових і дослідницьких умінь та навичок творчої особистості сприяє розвитку високого рівня її творчої активності, оскільки забезпечує постійну спрямованість особистості на подальшу пізнавальну та творчу діяльність. Розвитку професійного інтересу і творчої активності сприяє реалізація професійної спрямованості навчання в процесі викладання навчальних дисциплін, належна організація навчальної і виробничої практики, написання курсових і дипломних робіт [2].

У цьому зв'язку необхідне вдосконалення організаційних форм наукової роботи як засобу розвитку творчого потенціалу студента, створення такої громадської думки, яка б сприяла

утвердженню у студентському середовищі думки про пріоритетність та важливість наукової роботи в підготовці висококваліфікованого, сучасного творчого спеціаліста.

У дослідженнях С. Сисоевої визначено наступні психолого-педагогічні умови, що сприяють творчій діяльності та творчому розвитку студентів, їх самореалізації у навчально-виховному процесі вищого навчального закладу:

- забезпечення реалізації студентами своїх творчих можливостей у навчально-виховному процесі вищої школи: на заняттях і у позааудиторній роботі (в гуртках, наукових товариствах, конкурсах, змаганнях, олімпіадах, квестах, тренінгах, виставках творчих студентських робіт тощо);
- залучення студентів до різних видів громадської діяльності;
- створення творчої атмосфери, морально-психологічного клімату в студентському колективі;
- демократичний стиль спілкування викладачів зі студентами, свобода творчих дискусій;
- сприяння підвищенню загального культурного рівня студентів;
- уміння викладачів помічати й цінувати неповторну творчу індивідуальність кожного студента [5].

Формування творчої активності безпосередньо пов'язане з особистістю студента, з його інтересами, мотивами до вивчення фахових дисциплін. Все це повинно враховуватися викладачем при плануванні навчальних занять. Основою цього процесу ми вважаємо власну активність особистості, включену в освітній процес як його суб'єкт і співтвор, а результатом, підсумком – розвиток суб'єктних властивостей особистості: внутрішньої незалежності, самостійності, самодисципліни, самоконтролю, саморегуляції, здатності до рефлексії. Серед важливих психологічних особливостей творчих людей психологи відзначають: незалежне мислення, свіжість та цілісність сприйняття, інтуїцію, в особистісному аспекті виділяють: оригінальність, ініціативність, безпосередність, чесність, працездатність, ентузіазм, високу самооцінку [3].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Успішність формування творчої активності студентів неможлива без цілеспрямованої, систематичної роботи, модернізації змісту професійної підготовки та технологій освітнього процесу у вищій школі. Перспективи подальших досліджень вбачаємо в обґрунтуванні психологічних засобів розвитку творчої активності сучасних фахівців.

Список використаних джерел

1. Гончарова Л.А. Основні психологічні підходи до дослідження творчої активності особистості / Л.А. Гончарова // Проблеми сучасної психології: Збірник наукових праць К-ПНУ ім. І. Огієнка, Інституту психології ім. Г.С. Костюка. НАПН України/ За ред. академіка С. Д. Максименка. – К., 2014. – Вип.25. – С. 73-81
2. Гузалова О. В. Педагогічні умови організації творчої діяльності студентів вищих технічних навчальних закладів у процесі вивчення природничо-математичних дисциплін: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.04 / О.В. Гузалова; Південноукр. нац. пед.ун-т ім. К.Д. Ушинського. – О., 2010. – 21 с.
3. Мороз Ю. В. Психологічні чинники розвитку творчої активності старшокласників: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. психол. наук: спец.19.00.07 «Педагогічна та психологія» / Ю. В. Мороз. – К., 2004. – 19 с.
4. Роменець В. А. Психологія творчості: Навч. посібник. 3-тє вид. - К.: Либідь, 2004. - 288 с.
5. Сисоева С.О. Творчий розвиток фахівців в умовах магістратури: монографія / С.О. Сисоева – К.: ТОВ «Видавниче підприємство «Едельвейс», 2014. – 404 с.

References

1. Honcharova L.A. Osnovni psykhologichni pidkhody do doslidzhennia tvorchoi aktyvnosti osobystosti / L.A. Honcharova // Problemy suchasnoi psykhologii: Zbirnyk naukovykh prats K-PNU im. I. Ohienka, Instytutu psykhologii im. H.S. Kostiuca. NAPN Ukrainy/ Za red. akademika S. D. Maksymenka. – K., 2014. – Vyp.25. – S. 73-81.
2. Huzalova O. V. Pedagogichni umovy orhanizatsii tvorchoi diialnosti studentiv vyshchyykh tekhnichnykh navchalnykh zakladiv u protsesi vyvchennia pryrodnycho-matematychnykh dystsyplin: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk : 13.00.04 / O.V. Huzalova; Pivdenno ukr. nats. ped.un-t im. K.D. Ushynskoho. – O., 2010. – 21 s.
3. Moroz Yu. V. Psykhologichni chynnyky rozvytku tvorchoi aktyvnosti starshoklasnykiv: avtoref. dys. na zdobuttia nauk. stupenia kand. psykol. nauk: spets.19.00.07 «Pedagogichna ta vikova psykhologhiia» / Yu. V. Moroz. – K., 2004. – 19 s.
4. Romenets V. A. Psykhologhiia tvorchosti: Navch.posibnyk. 3-te vyd. - K.: Lybid, 2004. - 288 s.
5. Sysoieva S.O. Tvorchyi rozvytok fakhivtsiv v umovakh mahistratury: monohrafiia / S.O. Sysoieva – K.: TOV «Vydavnyche pidpriemstvo «Edelweis», 2014. – 404 s.

В статті проаналізована проблема творчої активності людини. Виділені структурні компоненти творчої активності людини: мотиваційний, афективний і поведінковий. Раскрыта роль внешних и внутренних условий развития творческой активности будущих специалистов. Обобщены психолого-педагогические условия эффективного формирования творческой активности студентов в учебном процессе. Подчеркнуто, что творческая активность студентов в учебном процессе базируется на выполнении творческих заданий проблемного характера, связанных с будущей профессией, научно-исследовательской и общественной деятельности, демократических отношениях, развитии личностных качеств будущих специалистов

Ключевые слова: творчество, активность, творческая активность, личность, самореализация.

The problem of person's creative activity has been analyzed in the article. Structural components of the personality creative activity such as motivational, affective and behavioral have been distinguished. The role of external and internal conditions for the development of future specialist creative activity has been underlined. The psychological and pedagogical conditions of effective formation of student creative activity in the educational process have been generalized. It has been emphasized that the students' creative activity in the educational process is based on the implementation of a problematic nature creative tasks, connected with the future profession, scientific and research activity, democratic style of pedagogical communication, emotional and friendly atmosphere in the student group, development of emotional and volitional qualities of the future professionals, professional orientation, a stable system of ethical and professional values, reflection, initiative, immediacy, honesty, work ability, enthusiasm, high self-esteem. Realization of the professional orientation of studying all the university disciplines without exception, the proper organization of educational and industrial practices, writing course papers and theses, improvement of organizational forms of scientific work as a means of development of a student creative potential, organization of a variety of non-auditing work: circles, clubs, scientific societies, competitions, olympiads, quests, trainings, exhibitions of creative works, round tables, conferences, discussions, meetings with famous people, creation and implementation of projects contribute the development of professional interest and creative activity. Taking into account the interests, needs, inclinations, potentialities, abilities of each student is very important. It has been concluded that the modernization of the content of professional training and innovative technologies of the educational process in the modern high school, the systematic use of psychological means for the development of future specialist creative activity are the most effective ways for revealing the student creative activity.

Key words: creativity, activity, creative activity, personality, self-realization.

УДК 378.147: 811.111

Войтанік Ірина Володимирівна,
викладач,

Інститут міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка, м. Київ

УМОВИ ФОРМУВАННЯ АНГЛОМОВНОГО ДИСКУРСУ В ПИСЬМІ У СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІСТІВ – МІЖНАРОДНИКІВ

У статті описано умови формування англomовного дискурсу в письмі у студентів економістів – міжнародників. Виокремлено й охарактеризовано ознаки писемного дискурсу й соціокультурні чинники, які впливають на його створення. Встановлено, що письмо, як продуктивний вид мовленнєвої діяльності, характеризується такими етапами породження письмового тексту: етап мотивації та формування мовленнєвої інтенції; етап орієнтування; етап планування; етап реалізації плану; етап контролю. Описано умови навчання, які є ефективними у процесі формування дискурсивної компетентності.

Ключові слова: дискурсивна компетентність, писемний дискурс, умови навчання, уміння та навички.

Постановка проблеми. В умовах інтеграції України у світове співтовариство особливого значення набуває професійна підготовка висококваліфікованого фахівця, яка передбачає не тільки володіння професійними знаннями, навичками та вміннями у сфері міжнародної економіки, а й іноземною мовою як засобом міжнародного спілкування. Компетентний спеціаліст, насамперед, має відрізнитися високим рівнем сформованості іншомовної дискурсивної компетентності, а саме: вміння досягати взаєморозуміння з партнерами по комунікації, здійснювати ділове листування, виступати на міжнародних економічних конгресах, симпозиумах, бізнес-форумах та конференціях з доповідями, готувати презентації для участі в міжнародних проектах.

Усе вищезазначене зумовлює потребу у всебічному розвитку у студентів економістів-міжнародників як усного, так і писемного мовлення, характер якого залежить від його сфери вжитку. Цілком очевидно, що формування дискурсивної компетентності у говорінні неможливе без оволодіння студентами, поряд з іншими видами мовленнєвої діяльності, писемним мовленням, якому притаманні уміння продукувати різні типи дискурсів з використанням правил графіки, орфографії, пунктуації, а також жанрово-стилістичних особливостей дискурсу, залежно від його цільового призначення.

Мета статті полягає у розгляді умов формування англomовної дискурсивної компетентності в письмі у студентів економістів-міжнародників. Підґрунтям для статті виступає теоретичне і практичне дослідження процесу формування дискурсивної компетентності у майбутніх економістів-

міжнародників, об'єктом якого є процес формування іншомовних дискурсивних вмінь у письмі, а предметом – організація роботи, спрямована на формування професійної англomовної дискурсивної компетентності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дискурсивна компетентність розглядається нами як багатоскладове утворення, яке *втілює* в собі здатність будувати цілісні, зв'язні та логічні висловлювання (дискурси) різних функціональних стилів в усному й писемному мовленні, а також інтерпретувати різні види текстів та *передбачає* вибір лінгвістичних засобів залежно від типу висловлювання, ситуації спілкування та комунікативних завдань [1, с. 64]. Дискурсивна компетентність актуалізує *знання* про існування різних типів дискурсу та правил його побудови, про необхідність розрізнити і вживати дискурсивні маркери, схеми побудови текстів, які функціонують як засіб спілкування. Актуалізація цих знань реалізується через *здатність* інтерпретувати й аналізувати чужі дискурси та цілеспрямовано створювати власні цілісні мовленнєві твори [20], планувати висловлювання залежно від особливостей цільової аудиторії, реконструювати і відтворювати зразки дискурсу тощо. Саме це є показником високого рівня сформованості дискурсивної компетентності.

Проведений аналіз наукової літератури свідчить про існування низки досліджень, в яких системно та комплексно описано явище дискурсу (В.Чейф та ін., 1976; Дж.Р.Хайз, 1996; В.І.Карасик, 2000; Л.К. Мазунова, 2005 та ін.), академічного письма (Г.Г.Мартінова, 2006), аргументуючого дискурсу (С.М.Мусульбес, 2005). Проте, питання щодо умов формування англomовної